

Літаратурна Я Беларусь

Культурна-грамадскі праект ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў»

Выпуск 1

ЮБІЛЕЙ

ЯНКА КУПАЛА: ПРАРОК, ПЯСНЯР, ВАЯК

**Геній і прарокі нараджаюцца
у ўлесавызначальныя для
народаў і нацыяў часы. Янка
Купала быў абуджаны да
творчасці беларускім народам —
каб тварыць нацыю.**
**Украінец Тарас Шаўчэнка ды
беларус Францішак Багушэвіч
усё жыццё пісалі раманы пад
назвамі Украінскі ды Беларускі
народы, а іх наступнікі Іван
Франко і Янка Купала складалі
паму пад называй нацыя.**

Янка Купала першым на стагоддзе ўперад пррамовій кліч «Жыве Беларусь!». Ён напісаў шмат вершаў, паэмаў, п'есаў, ён жа напісаў і дзяржаву Беларусь. Напісаў у самыя важныя гады станаўлення краіны. Якраз 18-ы, 19-ы і 20-ы гады мінулага стагоддзя — гады адстойвання беларускай дзяржаўнай незалежнасці — сталі вехавымі і кульмінацыйным этапам творчай і грамадскай дзеяннасці Янкі Купалы. У напісаных у той час творах ён яскрава выявіўся правадзейным прарокам беларушчыны, з'яўленне якога прасіў вершам «Паўстань...». Ён верыў у прынную ў народзе сілу самастойнасці, гаспадарнасці, вольнасці, і найперш на яе і разлічваў, калі пісаў: «Самы найлепшы прыяцель, самы найлепшы збайца наш ад нашага ліхалецця — гэта мы самі. ... час праявіць нам і свае сілы ў будаванні новага жыцця для сваёй бацькаўшчыны, для сваіх сяліб і хат...» (артыкул «Больш самачыннасці»).

Аднак ён не падманіваў сябе міражнымі ўтопіямі. Ён не паддаўся самаўпэўненасці некаторых беларускіх дзеячоў, хворых на палі-

тычную блізарукасць, — з якім сарказмам яны выкрыты ў Купалавым вершы «Пісь сенатараў!»! Які напамін «сенатарам» сучасным! «Мінулы год (1919-ы). — А.П.) шмат каму з беларускага грамадзянства адкрыў вочы, аслепленыя тымі ці іншымі утопіямі і абяцанкамі, — вішчаў Янка Купала ў артыкуле «Справа незалежнасці Беларусі за мінулы год». — Мінулы год паказаў нам, што інтэрнацыяналісты (бальшавікі ды прамаскоўцы. — А.П.) і аг'янелья перамогамі нацыяналістамі (трапольскія. — А.П.) не дадуць Беларусі жаданага міру і незалежнасці. Яны яе дзялілі і будуць дзяліць паміж сабой, пакуль сам беларускі народ не скажа свайго апошняга слова».

Падчас шматлікіх акупантскіх «вызваленняў» Беларусі Янка Купала адкрыта выкryваў і бальшавікоў, і немцаў, і палікаў (артыкулы «Больш самачыннасці», «Справа незалежнасці Беларусі...» і інш.). Больш за тое, Янка Купала спрагнаваў-спрарочыў наш доўгі пакутлівы шлях да сваёй дзяржаўнасці і незалежнасці. Програмным бачанцам ягоныя артыкулы «Адбу-

дова Беларусі» і «Незалежнасць». Тады, у 1919 г., у Янка Купалы не было веры ў «самраўднасць» і БНР, ні БССР. Ён чакаў Рэспублікі Беларусь. «Беларусь, як і іншая дзяржава, мае права і даб'еща раней ці пазней гэтага права стаць роўнай і вольнай дзяржавай паміж сваімі суседзямі». Гэтае горычнае «раней ці пазней» пайторыцца і ў Купалавым артыкуле «Зімельная спекуляцыя»...

Свае прароцкія спевы паэт звязаў з біблейскімі гімнамі, за святы Іерусалім прымячуя сваю Бацькаўшчыну. Пацвярджэннем таму — ягоны вольны пераклад 78-а біблейнага псалма. Не выпадкова ж у кананічных радкі ўпілатаюцца думкі пра «слухмяны народ» і «захад ды ўсход», якіх у арыгінале не было:

Вылі гнеў твой на паганцаў,
што вечна цябе
Знаці не знаюць — яны, іх сям'я;
Вылі гнеў твой і на царствы,
што сваёй што мальбе
Вечна тваіго не ўзывали імя.
Бо ўсміяцілі яны твой слухмяны
народ,
Месца яго спусташылі на заход
і ўсход.

Але толькі прароцтва і пяснярства не маглі «адбудаваць збурны пасад» Беларусі. Нацюночакала змаганне, і пра тое вішчаў Янка Купала — і не толькі ў вершах вялікага ладу, не толькі ў гімнах-закліках кшталту:

Паўстань з народу нашага, Ваяк,
І волатам на вогненным кані
...
За бацькаўшчыну павядзі ў агні!

— але і ў публістычных артыкулах-маніфестах. «Мы толькі вітаем радасную вестку і жадаем ад душы, каб як найхутчэй сыны беларускія самі сталі пад сваім

беларускім сцягам бараніць вольную і незалежную Беларусь, — пісаў ён, да прыкладу, у артыкуле «Беларуское войска». — Нават рэвалюцыя <...> не змагла адваяваць калі не нацыянальнага беларускага войска, то хоць бы тое, каб беларус адбыўваў вайсковую павіннасць у Беларусі. <...> А калі бальшавікі ўзялі верх, то пасамадзяржаўнаму расправіліся з усімі нацыянальнымі арміямі».

Але не толькі адно Слова было зброяй Ваяра-Купалы. «Свой край заваяваць» намагаўся ён і чынным удзелам у грамадска-палітычным жыцці. Калі 10 жніўня 1919 года ў акупаваным палякамі Менску ўтвараецца Часовы Беларускі Нацыянальны Камітэт (прадстаўнічы орган беларускіх арганізацый, своеасабліві «ўрад народнага даверу»), Янка Купала адным з першых уваходзіць у ягоны склад — разам з У. Ігнатоўскім, Я. Лёсікам, С. Рак-Міхайліўскім, А. Гаруном (апошні быў абраны старшынёй) і інш. Камітэт дамагаўся ад польскіх уладаў прызнання незалежнасці БНР і аднаўлення дзяржавы ейнай Рады. А калі восенню таго ж года ў Менск пераїзджае Беларуская вайсковая камісія, за працу ў ёй першымі бяруцца А. Гарун ды Янка Купала...

У вершах, паэмах, публістычны Янка Купала запраграмаваў не толькі нацыянальную эстэтыку, але і акрэсліў неабходную мадэль дзяржаўнага ўладкавання — ад галоўных грамадскіх устаноў, ад дзяржаўнага «сіму» і нацыянальнага войска да мясцовых і валасных самаўрадаў. Ён на стагоддзі наперад апей галоўныя аtryбуты нашай незалежнасці: беларускі нацыянальны сцяг («Беларускі сцяг уваскрос!») і

нацыянальны гімн («Справа беларускага нацыянальнага гімну»).

Толькі тыя ідэі Янка Купалы анік не сумяшчаюцца з ідэалогіяй сучаснай РБ, а таму ў ёй — як некалі і ў БССР — постаян пээт і ягоная спадчына працягваюць прафанаўцца. Як і раней, творчасць нацыянальнага генія вывучаецца, але і «радагуецца» (чаго вартаў спробы ў юбілейны год выкінуць са школьніх праграмаў легендарныя «Тутэйшыя»). Пратарадаўцца, але па-чыноўніцку кісла ды вяла. Вось і «круглая» дата на падыходзе — 125 угодкі з дня нараджэння, а дзяржаўныя «рупарты» як анямелі. Гэта ж не «Славянскі базар!..

Падобнае назіралася і п'яць, і дзесяць гадоў таму. «Сёння зноў пад пагрозай Купалавы спадзевы ўбачыць Бацькаўшчыну незалежнай, яе народ — свободным і заможным, беларускую мову — адроджанай. Беларускіх пісьменнікаў — Купалавых наступнікаў — улада зневажае, у той жа час усхваляючы ворагаў беларушчыны. Беларускіх педагогаў прыніжаюць жабрацкімі заробкамі і прымушэннем ізноў казаць няпраўду. Зачыняюць беларускія газеты, а супраць беларускіх журналістаў узбуджаюць крымінальныя справы. Урэшце, краіну загналі ў эканамічны і палітычны тупік», — гэта цытата са «Звароту ў дзельніцай навукова-практычнай канферэнцыі «Купала ў незалежнасці Беларусі» 2002 г.

Аднак — тым не менш — Купала быў, ёсць і застанецца запарукаі вечнасці і нашай мовы, і нашай свободы, і нашай дзяржаўнасці. Як і запарукаі паразы «ворагаў Беларушчыны» розных гатункаў ды ўзростаў.

Бо Купалава Беларусь жыве!
Алесь Пашкевіч

▶ БЛІЦАПЫТАННЕ

1. Што для Вас азначае постаць Янкі Купалы?

ровень грамадства і пры гэтым абурыўся б, што яно няможе...

Сяргей Законнікаў, паэт:

1. Янка Купала ў маіх вачах паўстае самым сучасным паэтам і чалавекам. У ім шчасліва спалучыліся выдатнейшыя рысы: высокая інтэлектуальнасць і прыгажосць мыслення, рамантычнае ўспрыння жыцця і разуменне зямных клюпатаў простага люду, неймавернае адчуванне галоўных свабоды і бунтарскі дух таленту паэта.... Нават ён адзін, як пісьменніцкі, грамадзянскі, чалавечы прыклад, можа стаць рухавіком нашага Адраджэння. Але дзеля гэтага беларусам трэба чытаць ягоныя Купалы і добра думаць.

2. Беларусы нават на генетычным узроўні адчуваюць Янку Купалу як свайго самага блізкага родзіча, як прарока. Але гэтае адчуванне знаходзіцца пад гнётом самых розных акалічнасцяў. Таму патрэбен штуршок. А

святкаваць трэба паўсюдна: ад сельсавета і да сталіцы нашай дзяржавы.

3. Купала яшчэ ў 1919 г. скazaў і пра сёньняшнюю сітуацію на Беларусі: «Самы найлепшы збайца наш ад нашага ліхалецца — гэта мы самі... Дык больш самачыннасці, больш смеласці к будаванню свайго новага незалежнага жыцця».

Алесь Карпачык,
студэнтка БДУ:

1. Азначае Беларусь.

2. Не горшым, чым свята Шаўчэнкі ў Украіне. І з выхадным днём!

3. Напісаў бы «Тутэйшыя-2», паехаў у ААН і выступіў з абуральной прамовай.

Васіль Якавенка,
пісьменнік:

1... Купала паўстае ў гісторычных асбягах краіны як вялікая, дамінуючая постаць у выяўленні нацыянальнага духу і трансфармациі яго праз літаратурныя тво-

ры назад, у народ. Ён літаратар, ён пальмияны грамадзянін тутэйшае пространні, ён патрыёт і палітык — лічу так, хача і ў якіх літаратурна-научных працах, трактатах яго і не зали чаюць у палітыкі. Да прарокаў — калі ласка! Купала — тонкі аналітык і знаўца нацыянальнага жыцця, мысліар вобразнага ладу, мудрэц, які жыў клопатамі народа. Янка Купала для мяне — крыніца мудрасці, народнага пафасу і натхнення.

2. Падобнае свята перш-наперш трэба ўспрымаць душой. Ніякое свята не церпіц каёшнічыны, а ўжо такое — тым больш. Свята патрабуе размаху і добрай волі, а яшчэ — з'яднанай грамадзянскай супольнасці і далучэння яе да творчага спадчынных песьняраў. Толькі калі ў нашай паказальнай для ўсяго свету краіне высокія чыноўнікі пра Купалу стануть гаварыць пра землю, пра беларускіх пісьменнікаў, пра беларускіх пісьменнікаў, пра беларускіх пісьменнікаў...

3. Словы генія прадугадаць цяжка. Праўда, ключ да іх у нас ёсць. Гэта ўяўленне Купалы

пра «забраны край», «забраны народ»... Падобна ж, беларусы па-ранейшаму знаходзіцца ў акупації. Своеасаблівасць яе ў тым, што наверсе ўладнай вертыкалі сядзіць «свой у дошку» чалавек, і народжаны ён на зямлі талерантнай як да ружы-красы, так і да самасяч чартапалоху.

Купала, напэўна, знайшоў свае яскравыя слова, каб вызначыць сёnnека паноўленую і дзіўную для нацыянальнай свядомасці з'яву, але ж і ганебную, дужа ганебную для єўрапейскай краіны. Месца, якое належыць Янку Купалу ў культурным і духовным нацыянальным жыцці, у палітычных краіны нібытка не знайдзена, бо хтосьці шукаў-шукаў, кажуць, і не знайшоў сярод беларусаў нацыянальнае ідэі. Сляпия ж тыя шукальнікі, бы краты, а хутчай прыкідваюцца невідучымі. Красамоўны і велічны Купала з усёй сваёй творчасцю — гэта і ёсць НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ІДЭЯ, прынамсі, яе адмысловае, чыстае і яскравае ўвасабленне.

▼ ЛІТНАВІНЫ

ПЯТЫ ВІЛЕНСКІ ФОРУМ

У вільні пад патранажам прэзідэнта Літоўскай Рэспублікі прыйшоў тра-
дыцыйны міжнародны форум інтэлектуалаў. Тэма канферэнцыі, у якой
прынялі ўдзел пісьменнікі, журналісты, навукоўцы, рэктары, грамадскія дзе-
ячы з Арменіі, Беларусі, Грузіі, ЗША, Літвы, Малдовы, Расіі, Украіны і Эстоніі,
гучала: «Змена ўлады ў постсавецкай прасторы: небяспечны спакой?». У сваіх
рэфлексіях выступоўцы згадвалі Туркменістан, Грузію, Украіну і Беларусь,
звярталіся да вопыту Прыбалтыскіх краін.

Беларускі бок сёлета быў прадстаўлены пісьменнікамі Уладзімірам Арло-
вым, Алемес Пашкевічам, а таксама Уладзімірам Коласам, Міхailам Марыні-
чам, Пятром Марцавым, Анатолем Міхайлівым і Станіславам Шушкевічам.
Сустрака адбывалася ў Палацы Прэзідэнта, прывітаць гасцей на абедзенню
каву прыйшоў Валдас Адамкус. Быў наладжаны і прыём у міністра замежных
спраў Літвы.

Удзельнікі Віленскага форума з прэзідэнтам Літоўскай Рэспублікі Валдасам Адамкусам

ДНІ ПУШКІНА Ў КРЫМЕ

У Севастополі 5-6 чэрвеня прайшло XXXI Міжнароднае Пушкінскае свя-
та паэзіі ў Крыме ««И славен буду я, доколь...?» (Спадчына Пушкіна і
славяне)». Мерапрыемствы географічна ахапілі ўесь маршрут вандруюкі А.
Пушкіна па Крымскому пайдвостраву ў 1820 г.: Керч, Феадосія, Гурзуф, Алупка,
Бахчисарай, Сімферопаль, Перакоп. У храмах Крыма адбыліся богаслужэнні
у памяць паэта, ускладанні кветак да помінкаў яму, навуковыя і літаратурныя
чытанні, урачысты канцэрт. Госці свята, а сярод іх і беларускія літаратары ды
навукоўцы, наведалі і магілу Максіма Багдановіча ў Ялце.

БУДЗЕ ЎВЕСЬ БЫКАЎ

Укладанне поўнага збору твораў Васіля Быкава Саюзам беларускіх пісьмен-
нікаў працягваецца. Пра гэта заяўіў у Вільні старшыня СБП Алеś Пашкевіч.
Сустрака з ім і галоўным рэдактаром часопіса «Дзеяслоў» Барысам Пятровічам
прайшла напрэдадні 83-й гадавіны з дня нараджэння народнага пісьменніка
у Віленскім Доме правоў чалавека. Спакацца з літаратарамі прыйшлі вядомыя
віленскія беларусы, сярод іх Сяргей Дубавец (вёў вечарыну), Алег Аблажэй,
Алег Мінкін, Павал Саўчанка.

Шэсць тамоў поўнага збору твораў В. Быкава, якія пабачылі свет, і ўсе нумеры
«Дзеяслова» гosci з Менску перадалі ў бібліятэку Віленскага Дома правоў
чалавека. «У аснову выдання Быкаўскага кнігазбору — адзначыў падчас выступ-
лення Алеś Пашкевіч, — пакладзены план самога аўтара. Васіль Быкаў яшчэ
пры жыцці склаў свой вясімітнік і запланаваў у першым томе змясціцу свае
апошнія па часе напісанні творы. Гэта тэксты 90-х гадоў, у якіх нехрэстаматыўны
Быкаў, гэта проза, якая выяўляе погляд Быкава на сучасную Беларусь».

Радыё «Рэцыя»

ПРЕЗЕНТАЦЫЯ ПАД АДКРЫТЫМ
НЕБАМ

Яшчэ Герадот пісаў пра племя будзінаў, якое ў старажытнасці жыло на
нашай зямлі недалёка ад мора. У сучаснай Беларусі жыве і працуе іх, маг-
чыма, непасрэдны нашчадак, якому да герадотаўскага імя дадаўся летувіскі
канчатак ас. Гэта публіцыст і празаік Яўгеній Будзінас. І тое, што ён насамрэч
ас (ас у кампазіцыйным афармленіі перажытага матэрыялу і ягоны стылёвай
апрацоўцы), творца засведчыў сваёй новай экстра-эратачнай кнігай «Давайте,
девочки!..» («свай споведзі, якая распавядае пра каканне, пакуты, надзеі,
Яўгеній Будзінас застаяўся верным высокай пазэй, здолеўшы нават пра самае
інтymнае сказаць узноўла і з паэтычным майстэрствам», — выказаўся пра
новы раман пісьменніка ягоны цёзка Яўгеній Еўтушэнка).

13 чэрвеня адбылася прэзентация кнігі. Яе планавалася правесці ў ста-
личным Доме літаратара, аднак за два дні да мерапрыемства ў арэнду залы было
адмоўлена. У лісце кіраўніцтва Галоўнага гаспадарчага ўпраўлення (цяпераш-
няга ўладальніка будынка па вул. Фрунзе, 5) спаслалася на... правядзенне
рамонтных работ у актавай зале. Канешне ж, анікага рамонту ў той дзень
не праводзілася, ён, відавочна, патрэбен у галоўных адказных чыноўнікам. Як і
планавалася, да Дома літаратара прыйшлі запрошаныя на вечарыну гosci
(больш двухсот чалавек), прыехалі надзвычайні і падчаркні паслы
Летувы, ЗША, ФРГ, супрацоўнікі іншых дылмісій. Аматары літаратуры селі ў
некалькі аўтобусаў... і пaeхалі ладзіць мерапрыемства ў легендарны Дудуткі —
на прыватнае лецишча Я. Будзінаса. Там — пад адкрытым небам, на ўлонні
прыроды — і прайшла прамоцыя кнігі. Вечарыну вялі пaeты Сяргей Законнікаў
і Уладзімір Някляев. «Рэжысіраваў» яе Юрый Хашчавацкі. Гучалі раяль, сакса-
фон, гармонік. Выступленні калег Будзінаса чаргаваліся з аўтарскім чытаннем
романа. Гучалі стрэлы «Шампанскага» ды густа пенілася піва...

К.

► ПОГЛЯД

БЕЗ ВІНЫ ВІНАВАТЬЯ

ГРАМАДСКАЕ АБ'ЯДНАННЕ «БЕЛАРУСКІ ЛІТАРАТУРНЫ
ФОНД» — ЧАРГОВАЯ АХВЯРА

2 траўня кіраўніцтва

Грамадскага аб'яднання

**«Беларускі літаратурны фонд»
атрымала афіцыйны ліст з
Вярхоўнага суда Рэспублікі
Беларусь. Гэтым разам ня
проста дзяжурную цыдулку, а
пазоў у вышэйшы суд краіны
на судовае разбіральніцтва
грамадзянскай справы па
зыску Міністэрства юстыцыі
аб ліквідацыі «Беллітфонда».
Разбіральніцтва па іронії
лёсу было прызначана на
сусветны дзень свободы
прессы, 3 траўня, на 14:30.**

Лаканічны змест ліста ўстрыв-
вожыў і ўсіхвалаў многіх літфон-
даўцаў ды і проста літаратаў: за
што? І чаму такім спехам? Унікаль-
най сітуацыі, нават у беларускім
правасуддзі, называў такі нерозальна
кароткі тэрмін старшыня Саюза
беларускіх пісьменнікаў Алеś
Пашкевіч. І сапраўды, як можна
падрыхтаваць належныя чынам
да разгляду судовай справы за
дзень, дамовіцца з адвакатамі, калі
толькі зыскавая заява складзеная
на шасці старонках?

Між тым просты аналіз падзе-
яў апошняга часу сведчыць пра
тое, што адбываецца мэтанакіра-
ваныя працэс татальнага знішчэн-
ня свободнай творчай думкі на
Беларусі, раз'яднання творчых
саюзаў, ліквідацыя іх матэрыяль-
най базы. Першым паспрабаваць
адказаць на пытанне: «Кamu гэта
выгадна?», вернемся да зыскавай
заявы Міністэрства.

Як стала вядома ПЦ «Вясна», усе
прэтэнзіі Міністэрства юстыцыі
зводзяцца да шасці асноўных пунк-
таў, сядржакіх палова — неістотныя,
або, як кажуць, «прышыгнутыя за
вушы» падставы, якія і фактамі
парушэння цяжка называць. Так,
Міністэрства ў 2003 годзе накіраваў
Літфонду ліст з прапановай унесці
эмблему арганізацыі ў Дзяржаўны
геральдичны регистр. Аднак зацвер-
джанай ажно ў 1999 годзе эмблемай
грамадскага аб'яднання на дату ат-
рымання ліста не карысталася ўво-
гуле. Прычым, згодна з іншоўым
заканадаўствам, эмблема — гэта не
абавязковы аtryбут арганізацыі.
Аднак Міністэрства юстыцыі
адрэагаваў 20.01.2006 года пісьмовым
папярэджаннем. Меней чым праз
месяц Беллітфонд атрымаў яшчэ адно папярэджанне.
На гэты раз за тое, што на адным са
сходаў пры галасаванні па парадку
дня быў ўлічаны галасы сяброў
арганізацыі, якія не змаглі трапіць
на сход, але сваімі даверанаціямі
ўтапінаваў яшчэ іншых членоў Бел-
літфонда галасаваць ад іхняга імя.
Далей у зыскавай заяве пачы-
наеца сапраўднае віртуознае
кручкатворства. Мяркуйце самі.
Ужо сёлета, 26 красавіка, у Ми-
ністэрстве паставае заява «ад значайнай
колькасці асобаў» (бачыце, сёння
есяць і такая партыя!), у якой сц-
вярджаецца, што на з'езд, які ад-
бываўся 9 снежня 2005 года, нібыта

не запрасілі больш за сто сяброў
аб'яднання. Ліст у Міністэрства ад імя
гэтай сотні падпісалі 29 чалавек.
Чаму так тэрмінова ўзгадалася за-
леташняя крыва і ці была яна? Ды
вельмі проста. Свой зыск у Вярхоў-
нага суда Міністэрства падпісаў менавіта
26 красавіка, але, верагодна, злыску
бракавала салідных «заяваў», вось
і прыбеглі да аўральнага збору под-
пісаў. Неабходна яшчэ нагадаць,
што 20 снежня быў створаны новы
пісьменніцкі саюз і на той час (9
снежня) нуанік не магло кіраўніцтва
Беллітфонда ведаць, хто з лі-
таратаў перасядзе праз дзясяць
дзён у «бронецігнік» Чаргінца, каб
наўмысна іх не запрасіць. Урэшце
рэшт дастаткова парадаўцаў спісы
удзельнікаў з'езду і тае сотні, што
маеца ў Міністэрстве, каб пераканац-
ца ў тым, што нехта хібіць душой.
Бо ў цяперашняй сотні есць людзі,
якія прысутнічалі на з'ездзе, пра
што сведчаць іх асабістыя подпісы,
пастаўленыя пры атрыманні ман-
датаў. Акрамя таго, інформацыя аб
правядзенні з'езду была даступная
і размешчалася ў сродках масавай
інформацыі.

Яшчэ адзін з пунктаў Мініс-
таўскага зыску многае расстаўляе
на свае месцы: кручкатворам не
хапае часу для аргументавання
прававых прэтэнзій, і спехам, каб
заганць у кут кіраўніцтва БЛФ, яны
самі робяць памылкі. 23 красавіка
у 12:30 «Беллітфонд» па факсе ат-
рымліваў ліст №06-12/639 Міністэрства
аб прадстаўленні спісаў сяброў
фонда з датамі іх уступлення ў
гэту грамадскую арганізацыю.
Звесткі павінны быць передадзе-
ны да 16:00. Аднак каб скласці такі
спіс (з датамі), неабходны час для
перагляду больш за 500 асабовых
справаў сяброў БЛФ. Пра гэта і
паведамілі ў адказ Міністэрству
юстыцыі. Цікава, што на міністэр-
скім бланку, атрыманым па факсе
23 красавіка, стаіць дата 24.04. Вось
такая нестыкоўка.

Нарэшце дабираемся да самага
галоўнага, да «ўчынення арганіза-
цыі новых грубых парушэнняў
заканадаўства», якія тычацца
ўтрымання санаторыя-прафілакто-
рыя пісьменнікаў «Іслач», валтузня
вакол якога цягнецца не першы
год. Ці не тут схаваны сабака?
БЛФ авбінавачваюць у тым, што
карпусы санаторыя знаходзяцца ў
аварыйным стане, частка абстяля-
вання дэмантавана, на тэрыторыі
маюцца звалкі металалому, будаўнічага і бытавога сметція. Гэтыя
парушэнні ўстаноўленыя Камісіяй
Валожынскага райвыканкама 10
красавіка гэтуага года. Але, як паве-
дамілі ў «Беллітфондзе», нядыўна
адбылася сустрэча са старшыней
Валожынскага райвыканкама, на
якой абмеркаваная праграма па
выпраўленні, наколькі гэта маг-
чыма, сітуацыі. На тэрыторыі сана-
торыя-прафілакторыя праведзены
суботнік, частка сметція і друзу
вывезеная. Але ж траба ўлічыць,
што «Іслач» на дадзены момант
згодна з рашэннем Вышэйшага
гаспадарчага суда знаходзіцца ў
ад судовым аршытам, таму пра
належнае функцыянаванне сана-
торыя гаворка не можа весці
ўвогуле. Спасылаецца Міністэрство

на акт санітарнага абледавання
тэрыторыі санаторыя-прафілакто-
рыя Мінскім абласным цэнтрам
гігіёны, эпідэміялогіі і грамадскага
здароўя, які падпісаны таксама ў
красавіку. Пры тым, што «Іслач» —
асбоная гаспадарчча-разліковая
адзінка і частка заўвагаў датычыць
непасрэдна яе кампетэнцыі. Нагада-
ем, што астаткавыя кошт санатор-
нага комплексу складае прыблізна
мільён єўра і пакупнікі на гэтую
маёмаць больш чым дастатковы.
Але, пэўна, існуе магчымасць
набыць гэты «салодкі кавалачак»
значна танней. Для гэтага, як бач-
на, трэба закрыць судовым рашэн-
нем грамадскага аб'яднанне «БЛФ» і
стварыць ліквідацыйную камісію.
Аб чым, дарэчы, і просіць Міністэрство
Вярхоўны суд Беларусі.

Такім чынам, услед за адбран-
нем у Саюза беларускіх пісьменні-
каў памяшкання, судовыя інстан-
цыі ўзяліся за апошні легальны
bastыён беларускага свабоднага
слова і культуры, за «Беллітфонд».
Прынамі, юрыдычны падста-
вы для ліквідацыі грамадскага
аб'яднання маюцца: трэх пісьмо-
вых папярэджання.

На тэрміновым паседжанні
Праўлення Беллітфонда было
прынятае рашэнне хадайніцаць
перед Вярхоўным судом аб перано-
се разгляду справы. Аднак суддзя
Вярхоўнага суда Валер Самалюк
у хадайніцтве адмовіў і пачаў
разгляд справы без прадстаўнікоў
арганізацыі. Зноў спешка, пра
невыпадковасць

ПАЭЗІЯ

Сяргей Законнікаў

Законнікаў Сяргей Іванавіч — паэт, празаік, перакладчык, публіцыст. Лаурэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі. Сябар Рады Саюза беларускіх пісьменнікаў. Да прымусовага звальнення быў галоўным рэдактарам старэйшага літаратурнага часопіса «Полымя». Жыве ў Менску.

ЗАЛАТЫЯ ІМЁНЫ

Хочацца прачнуцца

Людзі ў тлуме затурканых дзён
Зноўку душою гнуща...
Стала жыццё, як кашмарны сон,
Хочацца раптам прачнуцца...

Каб паблukaць па гонах вясны,
А там зацвітае лотаць,
Пасвяцца сінія туманы
На журавінных балатах.

Птушка шчабечка і ходзіць звер
Так, як душы пажадана.
Іхня існасць — не на павер,
Дыхаюць проста, аддана.

Кожнае дрэва сабе знайшло
Месца для спеўнае кроны.
А над усім разлівае свято
Вечнага сонца карона.

Сэрцам цалую, лашчу вясну,
Можа, наступнай не будзе...
Як я хачу, каб з дурнога сну
Выйшлі на волю людзі!

ІМЁНЫ

Звонкі смех прагучыць над планетай,
трыўогай забранай,
І здаецца святлейшим замглёны
жыцця даляглайд.
Дарагі імёны — Марынка і Франак —
Так у сэцыи люлюю, нібыта ў руках
птушанята.

Я люблю Беларусь, і за гэта не раз пакараны,
Ды прынёс раптам лёс на расстанне
святы талісман.
Веснавыя імёны — Марынка і Франак —
Прабіваюць, як паасткі, скрухі скалелы
дзірван.

То сінічка, то жаўранак будзяць
будзённасць старанна:
«Уставай, мой дзядулька...»

Дзянёчак прыгожы для нас...»
Весткавыя імёны — Марынка і Франак —
Роднай моваю звязаюць моцна
ніяўстойлівы час.

Азірнуся, а там — рыжы хлотчык
у майцы падранай
У гародзе замёр і ўглядзеца
ў космас цішком...
Маладыя імёны — Марынка і Франак —
Лоб, гарачы ад думак, халодзяць
свайм скразнячком.

Кожны лічыць, што ён адыходзіць
у вечнасць зарана,
Толькі нельга спыніць на зямлі
кругавы лістапад.
Залатыя імёны — Марынка і Франак —
Мне падсвежаюць шлях, па якім
не вярнуся назад.

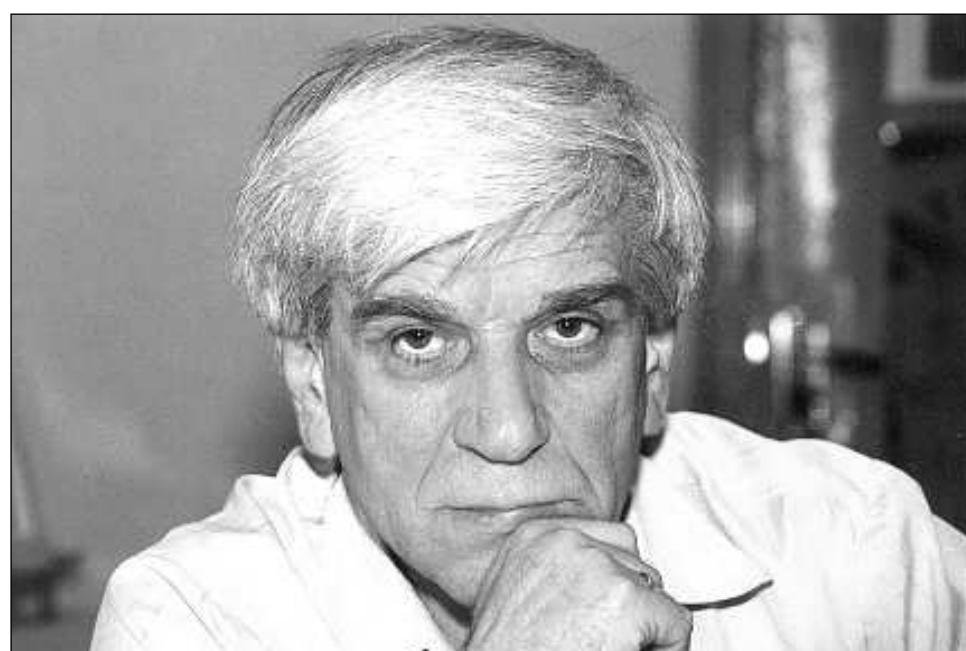
ГОН

СУЧАСНАЯ БАЛАДА

Чалавек, не чуючы дарогі,
Пыл пякельны ўпартасцю мясці.
Хоць смылелі, дзэрвянейлі ногі,
Бег адчайна, бег з астатніх сіл.

Уцякаў ад часу, што глуміўся,
Грэбліва глядзеў на эсабрака,
Ад скарынкі, ад нішчымай місы
І, як цену, худога кашалька.

Уцякаў ад балбатні натхнёнаі,
Ад хлусні, што вякала наўкол,
Ад тупой нянявісці ў пагонах,
Ад сляпых дубінак, кулакоў.

Уцякаў ад змрочнага начальства,
Што труциць умее добра кроў,
Ад дзяцей, з якімі паспрачаўся,
Ад прадајных, здрадлівых сяброў.

Гналася за ім няўмольна старасць —
Апякунка страшнае гайні,
Дзе інфаркт з інсультам беглі ў пары
Начале драбнейшае радні.

Ганчаком настырным якатала,
З дзён Стварэння пільна ўзяўшы след,
Гналася праклятае пытанне:
«Для чаго прыйшоў ты ў белы свет?»

Сэрца здрыгнулася ад болю,
У вушах закалыхаўся звон.
І ўякіч абсунуўся: «Даволі...
Даканаў мяне забойчы гон...»

У здранцівенні, у нямым адчай,
Як у пыле, закапаўся, знік...
Ды пачуў — сігналіць за плячамі
Нейкі спадарожны грузавік.

Там кіроўца — дзіўны, нехлямляжы,
І за ўсмешкай тоўница аскал.
А ішасліўчык гэта не заўважыў,
Бо ратунак раптам прычакаў.

«Дзякую, Божка... Ты мяне не кінуй...» —
Прашаптаў, глытаючы слязу.
Ён запоўз у душную кабіну
І гукнуў вадзіцельцы: «Газуй!»

ПАЯДЫНАК

З лютасцю птушкі цярэбяць
Пёркі ў знямозе няўдач:
Белыя — змрочны крумкач,
Чорныя — сонечны лебедзь.

Праўду заўжды атакуе
Новым напорам хлусня.
Тут перамог не святкуюць,
Бой немагчыма суняць.

Сцяты ў цісках даўнія схемы,
Моўчкі гляджу з-пад павек.
Я — не анёл і не дэман,
А паміж іх — чалавек...

Злыдні віжуюць і грозяць,
Носяць паклёнты «наверх».
Косткай у горле — мой роздум,
Добры чытацкі давер.

Толькі з крыві ім не выбіць
Горкую праўду маю.
Я за яе — пастаю...

Мной цвёрда зроблены выбор.

АРКЕСТР

Бязладнай музыкі акорды
Душу прабілі навылёт...
Неапахмелена, нацвёрда
Брыдзе аркестр,
За ім — народ.

Дзяўбуць расхрыстаныя гукі,
Як груганы, прыціхлы свет.
І страшна ад токай прынукі
Глядзець няшчаднай смерці ўслед.

Глядзіца ў Прыпяць прывід-выпаўень —
Сляпы чарабыльскі заход...
На волю нас не хоча выпусціць
Маной задураны народ.

Вунь ён жуе падлянку тухлую,
Не давіца чужым дзярмом.
А мы з натоўтам не патупаем,
У нас ёсць свой і харч, і дом.

Дні, толькі праўдай гадаваныя,
Пачуюць роднасці струну.
Праб'юца сэрцы надарваныя
Праз цемраштва круцізну!

Знакавыя людзі

Род чалавечы сам грашыць і судзіць,
Круг сумяtnі не можа разарваць...
Ды ў свет прыходзяць знакавыя людзі,
Каб сэнс жыцця сабой уратаваць.

Такімі, як цяпер, без іх і сталі б
Зямляне з непрытульнасцю сваёй?
Любоў і веру будзіць боскі талент,
Апачаны пакутнаю крыўёй.

Што б ні было, а ў радасці і ў горы
Расхрыстаныя душы клічуць нас
Да тых, хто разумам абняў прастору,
Спыніў натхненнем неўтаймоўны час.

Ім радасна з нашадкамі вітаца
Святым дабром, як поіскам рукі:
Плынуць праз вечнасць храмы і палацы,
Мелодыі, карціны і радкі...

Шлях геніяў ніхто ўзнавіць не ўстане,
Але прад брамай грознай нематы
Усіх дагоніць простае пытанне:
«А што пакінуў за сабою ты?»

«Я ж твае ноўскі не памарожжу,
Я ж твае ноўскі ў шапачку ўложжу...» —
Божачка, як эка кранальна гучыць!
Нават калі музычок нецвярэды
Спёў цягне ў жоначкі злой на плячы.

Тайна адданасці з мовою мілай
Пасябравалі навечна даўно,
Каб набываць неўтаймоўную сілу,
Сцятыя, злітыя моцна ў адно.

Гэта жыццё над сабою варожыць.
Свеціца ўсмешка...
І раптам — сляза...
«Я ж твае ноўскі не памарожжу,
Я ж твае ноўскі ў шапачку ўложжу...»
Лепей не можна пра любасць сказаць.

ПЕСІМІСТЫЧНА-АПТЫМІСТЫЧНЫЯ СТРОФЫ

Ашукаўся стары верабей на мякіне...
Думаў — ласкам і ўцехам не будзе канца.
А цяпер паціхенку, па кропельцы гіне,
Каб мянушкі займець — слепака і глущыца.

Твар у зморышынах, чуб пасівелы, злыслы
Пастаянна талдычаць яму, што стярша
Не жанчыны ўяўляюць, а ўласнае цела...
Не бядуй, верабей! Засталася душа...

ГІСТОРЫЯ

Пражыты дзень плыве ў гісторыю
Над краем бульбы і вяргінь.
Гляджу і слухаю, што творыцца,
Куды выносіць часу плынъ.

Рэсурс гісторыяй не выбраны,
Ёй не вядомы жаль і страх.
Яна такія робіць выбрыкі,
Што аж бянтэжыць іх размах.

А мой прытулак пахне вечарам,
Акрайцам думак маладых,
Дыханнем чистым, непрыгнечаным
Унук, што змарыўся, січ...

Яна нязведенымі торамі,
Нібыта лбом, у вечнасць б'е...
А я гляджу на шал гісторыі
І супакойваю яе.

ЭЗ

ЗАЗІРНУЦЬ УВОЧЫ СВАЙМУ Я

Віктар КАЗЬКО

Нікто і нішто так не баліць, як памяць айчыны, бо ты яе хаваеш перш ад самога сябе, а потым і ад усіх і кожнага. Хаяц гэтым усім і кожнаму наплываць на цябе, твой боль і тваю памяць. Мо якраз дзякуючы гэтай памяці і гэтаму блюстолкі славутых знакамітых імёнаў праз чужыну і стала вядома свету? Дзякуючы блюю і памяці, а яшчэ і крыйдзе, якую, па словах нашага прарока, мы на нагах сваих, на руках і на плячах, са стонамі і плачам разносім па свете.

Бо на бацькаўшчыне жыць абрахліва і зневажальна. Так заўсёды было, такая ў нас завядзёнка. Хаяц... Німа правілаў без выклочэння, а закону—бездробненых, сляпымі літарамі, каментарыяў. Толькі да тых выключэнняў мы як народ не маем ніякіх адносінаў. Усе яны насуперак нам. Насуперак нам Кірыла Тураўскі і Францішак Скарына, Тадэуш Касцюшко і Кастусь Каліноўскі... Не, ён ужо не насуперак. Гэта ўжо амаль што наш час, наш лёс, нашая, здаецца, не такая ўжо і далёкая будучыня. Бо сёння ўсе мы, беларусы, і, канечне, перш наперш тыя, хто хоць крышачку насуперак, стаім пастроеныя па камандзе смірна перад шыбеніцай. И кат ужо намыльвае вяроўку, каб не мулка было завіснучу у пятэльцы на стагоддзі.

Гаворачы гэта, я нічога не звожу да якой бы там ні было ўладай ці асобавай канкрэтнікі, з другога боку, не адмаўляю іх уздзеяння на паскарэнне набліжэння да калектывнай шыбеніцы. Но, на маю думку, гэта не мае ніякага асаблівага сэнсу. Як не мае сёння сэнсу крываў вонгты нашых бацькоў, продкаў. Увогуле іх у нас як не было і німа. Паглядзіце, азірніцеся і скажыце, дзе, апроч вясковых занядбаных могілак, хоць знак які ад іх, дзе наша старажытнасць? Тыя ж нябожчыкі нашы, бабулі ды дзядулі, прашчуры. А па Беларусі, як сведчыць наш жа зямляк, генетык з сусветным імём, дарэчы, невядомым на айчыне, прайшло не меней двух соцен пакаленняў нашых прашчур. Гэта не меней, як трываты тысячы гадоў. Не кожны народ можа паахвальша такою трывалай аседласцю, схільнасцю менавіта да сваёй зямлі. <...>

Німа ў нас сёння і знаку глыбокай даўніны. Але і больш блізкай німа. Бліскуча сведчанне гэтаму — занядбанне Турава-Пінскага княства. У другіх мясцінах ад падобных яму княстваў пайшлі народы і землі; тая ж хаяц біеўская Русь — Украіна, Московія — Расія. А што пайшло ад нашага тутэйшага княства — тубыльцы-палешукі ды на тысячагоддзе Турава нейкай падобной на дзяржаўную шыбеніцу камяніца з чырвонай цэглы?

Але гэта тое, што тычыцца сівой, парослай ужо міфамі і паданнямі даўніны. А найбольшы здзек — з нашай адносна новай гісторыі, якая калі не ў кожнага сёння ў памяці, то ў кожнага на слыху. Я маю на ўвазе паўстанне Тадэвуша Касцюшкі і нашыя адносіны да змагара за нашу волю і долю. Нічога больш ганебнага прыдумаць тут, здаецца, немагчыма. Не само, разумела, паўстанне, а вынікі

пайшлі спачатку ў Менск, а потым і на Москву. А мы з вар'яцкай упартасцю крамлёўскага генія, бацькі ўсіх парапоікаў і катаў, касцьмі кладземся, каб адбудаваць гэту лінію наноў. І не проста адбудаваць — наладзіць туды рытуальныя экспкурсіі, катанне на бронемашынах. Дазвольце спытаты: навошта, дзеля чаго? Добра калі б проста так, з-за абдзеленасці шэрым рэчывам у галаве. А калі зусім наадварот, з-за лішку гэтага рэчыва, зладзейскасці і злосці на ўсё сваё, нашае — стваральнае і мірнае. На выхаванне новых нелюдзяў — сатаністаў, скінхедаў. Бо тое, што сапраўды нашае, зруйнавана і занядбана, паразітіўнай травой забыцця ўсе нашыя славутыя магілы. Мы нават толкам не ведаем, маючи адкуацьшо гісторыка, што пісаў Васіль Быкаў, не маем уяўлення пра тое, хто такі і дзе быў Францішак Скарына. <...>

Найбольш прасунутыя і дасціпныя сацыёлагі сведчыць, што жыццё, наш век — гэта век готыкі. Даўгілівых адсылаю да слоўніка і энцыклапедыі, туды ж раю звярнуцца і творцам гэтага веку, мо хоць крыху адкуоцца. Сам жа ціха пра сябе жахаюся: бедная, бедная, кульгавая, невідушчая і глуханямая наша беларуская готыка. І не самым апошнім звязном у гэтай готыцы з'яўляецца нашае тэлебачанне, амбіцыі і прэтэнзіі якога ці не вышэй Астанкінскай ды Эйфелевай вежаў, разам узятых. Ужо некуды зніклі такія каналы, як НТВ, РТР, першы расійскі. Ёсьць толькі НТВ-Беларусь, РТР-Беларусь, а пра ОНТ і гаварыць німа чаго. І хоцацца запытаць, як тыя паляшукі некалі пыталіся пра тое, ці ёсьць за Гомлем людзі. Дык — ці ёсьць людзі і тэлебачанне па-за Беларуссю і яе тэлебачаннем?

Некалі прэзідэнту задалі пытанне, ці не хаваецца за такой беларусізацый блакітных экранаў скрытая цэнзура. Яго адказ, зразумела, вядомы: не. Такі і толькі такі і інакшым бывшым не можа. Застаецца толькі ўздыхнуць, інакшага нам у гэтай краіне не дадзена. І мы непараразима ўздыхаем, калі вечарами націкаем кнопкі сваіх тэлевізараў: куды гэта падзелася прарадача, абвешчаная ў праграме ТВ. Асабліва гэта тычыцца прарадачаў пра дыктатуру Сталіна, культ асобы. Усе расійскія пазнавальні, інтэлектуальныя, культурныя праграмы калі не ліквідаваны, дык загнаны на такі час, што іх можна было б назваць: «Для тых, хто не спіць.» Сваіх праграмаў таго кітапаліту ў БНР німа. Рубрыкі амаль усе запазычаны з расійскіх каналаў. Усё, апроч «Тэлебарометру», другаснае, а гаворачы сваім словамі, крадзенаснае, накшталт брэнда да нядаўнага часу папулярнай песьні «Немного солнца в холодной воде». Зусім не беларускае гэтае сонца, як і вада. У Францыі, недзе ўшасцідзесятага гады, пісьменніца Франсуаза Саган выдала аповесць пад называй «Немного солнца в холодной воде». Аповесць стала з'явіцца, нават дала новы накірунак развіццю єўрапейскай літаратуры. Ну, а песьні?.. <...>

Мы стацілі памяць, у нас сцерлі яе. Сцерлі, зразумела, у тых, у каго было што сціраць. Увогуле

здаецца, што мы народ пазагістрычны. Далёка па прыклады хадзіць не трэба. Скажу пра самога сябе. Як бы там ні было, я скончыў восем класаў беларускай школы. А што ж з беларускага я павёз у Сібір, з якім веданнем Айчыны пайшоў у свет? Лічы, з ніякім. Бо больш ведаў гісторыю старажытнага свету, усякіх там этрускаў, рымлян і грекаў. І сам быў ці не этрускам, нейкім касмічным прыхадніком з глыбіньмя вякоў. Нічога ні пра сябе, ні пра сваіх продкаў. У памяць урэзваўся толькі малюнак хлопчыка з падручніка гісторыі Беларусі: шклоўскі выкапені. Ды і то таму, што быў ён вельмі страшны і паходзіў з аднага недалёкага ад мяне горада Шклоў — беларускага горада. Зямеля, зямляк — брат мой, лічы.

Дык ці не ўсе мы такі ж рэлікты шклоўскія, амаль пячорныя прыхадні трэцяга тысячагоддзя на сваёй роднай зямлі? Ні перед намі, ні за намі Беларусі і беларусаў німа? Жывем адным толькі няцямым днём. Ствараем нейкія міфічныя саюзы і саюзныя дзяржавы, не дбаючы аб дзяржаве сваёй. Прымушаем дзяцей вучыць ці мучыць кітайскую мову, цалкам занядбаўшы сваю. І ці не жаўцеем пакрыху, а то мі рудзеем ад неасэнсаванага смутку па самім сабе, па нашай траўмаванай, згвалтаванай і пакалечанай памяці.

Ці не таму мы, беларусы, не наракаючы, а калі меркаваць па нашай афіцыйнай прэсе, то з радасцю і адданасцю нашай уладзе і правадыру, з усёй нашай шчырасцю, працавітасцю дысцыплінавана і арганізавана параённа з песнямі са Славянскага базару (німа базару, як кажуць крымінальнікі) адыходзім на той свет: штогод 38–40 тысяч нябожчыкаў. Шчаслівія людзі на гэтym свете не затрымліваюцца.

А што тычыцца тых, хто вымушаны затрымлівацца, зведаць да канца сваю Галгофу, як зведалі яе Быкаў, Ганчар, Завадскі, Захаранка і пакуль яшчэ не прысыпаны зямлі, але ўжо цалкам тагасветны, свежанкі калектывны нябожчык — стары Саюз пісьменнікаў Беларусі, а ў чарзе, думаю, стаяць Саюз мастакоў і іншых палякоў. Ім ужо нікто не дапаможа. Бояны сапраўды лішнія роднай зямлі, народу — айчыне. Айчына выграклася іх, як выграклася сама сябе. <...>

Гісторыя, як сцвярджаюць дасведчаныя людзі, любіць сваім фарсамі і трагедыямі рухацца па спіралі, і ў гэтым сваім спіральнym руху так стапталася і выдыхалася, што няздолная ўжо на нешта стваральна новае. Добра, калі пэтэвушнікі ідуць у эліту — касманаўты, генералы і міністры. І вялікае гора ўсім, калі міністры вяртаюцца да сваёй існасці — пераўтвараюцца ў пэтэвушнікаў. Як былі, так і застаюцца на пасадзе міністраў пэтэвушнікамі. А ў нас гэта спрэс і пайсюдна... Так можна пазначыць з невялікім выняткам і ўсю сучасную літаратуру, пачынаючы ад штодзённых бюджетных дзяржаўных газет да кніжак дзяцей капітана Гранта, якія выдаюцца толькі па асабістых грантах кіраўніка і скіраваныя на аблугу існующей будзённасці,

да часнікаў. Дзеля нашай краіны мо гэта і не зусім тыпова, бо для пэўнай часткі грамадзян не існуе і самой краіны. Тому што яна здань, прывід (ці не таго камунізму, што ўжо некалькі стагоддзя блукае па Еўропе, свеце).

Ёсьць насельніцтва, але німа народу, чуеца крык, але німа слова. Захаваліся незлічоныя скарбы культуры, але німа самой культуры, самога карыстальніка гэтай культуры. Відавочная толькі мара абінкам жыцці і долі, адметны, сваеасаблівы, мо і падсвядомы беларускі пратэст супраць сваёй абраханасці... Народа не можа быць без культуры. Гэта толькі прывіднародна, раслінная яго здань на раініраванай ім тэрыторыі пра жыцця. Культура — хлеб народа. Хлеб стагоддзя і на стагоддзі. У нас жа ён не толькі з асцюкамі і мякінай, але і з пальном-чарнабылам — вельмі горкі. Тому няспынна і судзяцца творцы з дзяржавай. Дзяржава судзіць творцаў.

Ці было яшчэ ў якой-небудзь краіне ў якія-небудзь часы, калі б творчая эліта амаль цалкам ішла ў апазіцыю, як цалкам пайшоў у яе Саюз пісьменнікаў? І якія імёны, якія постасці. Сама культура пайшла ў апазіцыю да ўлады. А што ўлада? Калі губляеш тое, пра што не ведаеш, то і не баліць галава астрачаным, нішто яе не туміць: «Пустое сердце бъется ровно».

Улада жыве сваімі ўяўленнямі культуры. Але ці можна лічыць інтэлектуальнымі набыткамі і культурай тое, што па сутнасці сваёй з'яўляецца абслугой — службовым ведамствам улады? Яе хісткім ценем і падтанцоўкай, што, не маючи іскры Божай, спажывае імёны вялікіх нашых нябожчыкаў, маніпулюе імі і прыстасоўвае да сваіх патрэб. Па сутнасці — некрафільствам. Бо жыць ўсё ж трэба, трэба існаваць і зарабляць на хлеб на дзённы. А самым лоўкім — карыстатаца момантам няўчассі і рабіць кар'еру. І гэта не так бяскруйдна, як здаецца на першы погляд. Мёртвія з таго свету ўсё ж агрызаюцца — помсіць жыцьм. <...>

Мы стацілі сама жаданне жыць. Жыць сваімі розумам, на-перед, як некалі жылі нашы працікі часткі. Саўнікамі. Згадваю сябе малога. Мне дзесяцьдванаццаць гадоў. Чытаю нейкі вельмі сацрэалістычны твор, у якім гаворыцца: чалавек наведае Марс на самым пачатку трэцяга тысячагоддзя, бо адлегласць у гэты час паміж Зямлём і Марсам будзе найменшай. Прыйдваю: двухтысічны год? Дажыў! Варты, край як неабходна дажыць. І пачаў жыць. Но па-нада мной быў космас. Космас быў над Беларуссю. Вось такой неабходнасці жыцця, касмічнага жыцця наперад ні ў каго з тых, хто сёння побач, німа. І гэта мо самае страшнае — адсутнасць над намі неба, нябесаў, як сёння гаворыць, святла ў канцы тунеля, святла на дарозе нам і нашаму коніку, калі мы будзем выбірацца з кірмашу. Ды і пра сам гэты кірмаш мы не надта багата ведаєм. Тому што жывем больш інтынктыўна, інтуітыўна...

Цалкам эз будзе надрукавана
у часопісе «Дзеяслоў» (падпісны
індэкс 74813)

СУПОЛЬНАСЦЬ

У САЮЗЕ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ — ПАПАҮНЕННЕ

16 траўня адбылося паседжанне Рады ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» — першае паседжанне не ў сценах Дома літаратара. У арэндзе залы ў сваім колішнім дому (які цяпер мае афіцыйную назыву «Адміністрацыйны будынак па вул. Фрунзе, 5») арганізацыі было адмоўлена.

З кароткай справа здачай выступіў старшыня СБП Але́с Пашкевіч, які расказаў пра леташню перарэгістрацыю Міністрам Саюза беларускіх пісьменнікаў і легетымізацыю ім мінулага з'езда аб'яднання, а таксама пра аспречванне зменаў у школьніх праграмах па літаратуре, пратэстах супраць распараджэння міністра адукацыі сп. Радзькова аб забароне выступаў членоў СБП ў школах і ВНУ, супраць пабудовы ў Кобрыне храма ў гонар Суворава.

Рашэннем Рады СБП былі прынятыя ў старэйшую творчую арганізацыю новыя члены,

якія паспяхова прыйшли адпаведныя секцыі прозы (кіраўнік Але́с Рыбак), пазіі (кіраўнік Віктар Слінко) ды прыёмную камісію (старшыня Вольга Іпатава). Саюз беларускіх пісьменнікаў папоўніўся на 14 сяброў з розных рэгіёнаў Беларусі. Членскія білеты пісьменніцкай арганізацыі атрымаюць Анатоль Астапенка, Лявон Валасюк, Вячаслаў Вольскі, Аляксей Галасок, Вадзім Жылко, Мікола Папека, Уладзімір Святлоў, Фелікс Шкірманкоў, Ала Саскавец, Мікола Яцкоў, Андрэй Бародушкін, Інэса Ганкіна, Іван Івашкі, Міхась Шушкевіч.

ЗАЯВА

Рады ГА «САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ»

Мы, Рада Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў», якая мае паўнамоцтвы выступаць ад імя ўсіх членоў саюза, усведамляючы вялікую адказнасць перад беларускай гісторыяй, перад будучынай нашай суворонай дзяржавы і свайго народа, з клопатам пра далейшае плённае развіціе нацыянальнай літаратуры і культуры, ражуча пратэстуем супраць несправядлівага, паспешлівага ражэння Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь ад 4 мая 2007 года аб ліквідацыі ГА «Беларускі літаратурны фонд».

Грамадска-літаратурны імідж нашай краіны нішчыцца подпісам аднага чалавека — суддзі, які з грубымі парушэннямі працэсualnага і маёмастнага права вынес ражэнне аб ліквідацыі ГА «Беллітфонд». Згаданае наносіць нашаму правасуддзю непапраўную шкоду. Нікія запэўнівенні пра аб'ектыўнасць і справядлівасць Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь не ўспрымаюцца пасля таго, што адбылося.

ГА «Беларускі літаратурны фонд», які да 1992 г. быў у складзе нашага пісьменніцкага саюза як аддзяленне Літфонда ССР, з'яўляецца старэйшай і аўтарытэтнай грамадской арганізацыяй рэспублікі, заснаванай яшчэ ў 30-ых гадах мінулага стагоддзя. У яе станаўленне і развіціе ўнеслі важкі ўклад класікі беларускай літаратуры, выдатныя людзі, імёны якіх памятаюцца ўсімі беларусамі: Янка Купала, Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Пятрусь Броўка, Максім Танк, Аркадзь Куляшоў, Пімен Панчанка, Іван Мележ, Уладзімір Каракеўч, Васіль Быкаў, Іван Шамякін, Іван Навуменка.

Беларуская літаратура — адна з самых важных частак агульнага грамадскага жыцця нашай краіны, захавальніца і стваральніца роднай мовы. Дзяячуць ў першую чаргу многім пакаленням пісьменнікаў, якія за беларускую нацыянальную ідзю, за нашу дзяржаўнасць гібелі і гінулі ў сталінскім ГУЛАГУ, мужна, самаахвярна адстойвалі іх у гады Вялікай Айчыннай вайны, сёння на карце свету ёсць сувэрэнная краіна, імя якой — Рэспубліка Беларусь.

Няварта забывацца і на тое, што з прыбытку ад многіх тысячаў выдадзеных беларускім пісьменнікамі кніг пастаянна ішлі грашовыя адлічэнні не толькі ў Літаратурны фонд (што спрыяла плённаму вырашэнню пытанняў матэрыяльнай дапамогі літаратарам, іх лячэння і аздараўлення), але і ў дзяржаўныя бюджеты. Разам з усімі грамадзянамі распавялікі на працягу сямідзесяці гадоў пісьменнікі сваёй нялёткай творчай працай мацуаць эканамічнае і духоўнае развіціе любімай Айчынны. Гэта неабвежны факт, і яго абавязковая трэба ўлічваць пры разглядзе любой проблемы, якая тычыцца дзейнасці беларускіх літаратараў.

Мы яшчэ раз напамінаем усім службовым асобам Рэспублікі Беларусь, якія пад уцікам высокапастаўленых амбіцыйных і несумленных чыноўнікаў несвядома або асэнсавана вядуць наступ на беларускую літаратуру і яе творцаў, што для несправядлівых ражэнняў няма тэрміну даўнасці. Рана ці позна, але пытанне аб аднаўленні дзейнасці ГА «Беларускі літаратурны фонд» вырашыцца, абавязковая будзе сіверджана справядлівасць. Толькі ў якім ганебным становішчы апынуцца тыя, хто сёння вершыць бюрократычныя бясчынствы?

У любой, нават самай складанай сітуацыі трэба кіравацца толькі законам і народнымі інтарэсамі, служыць праўдзе. Канешне, гэта патрабуе сумленнасці і мужнасці, аднак толькі пры такой умове паводзін усіх грамадзян можа годна існаваць дэмакратычна, пыўлізаваная дзяржава.

Рада ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» спадзяеца, што ражэнне Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь будзе перагледжана, а здаровы сэнс пераможа.

16 траўня 2007 г.

СІТУАЦЫЯ

ПРАВА НА СЛОВА, АБО СПРАВА МІНІСТРА РАДЗЬКОВА

Гэта «справа» ўжо займела шырокі рэзананс

і ў літаратурным асяродку, і ў чытацім. А як жа інакш: такога не дазваляў сабе нават «вялікі друг літаратуры» Сталін — забараняць пісьменніцкія выступленні ў школах, вучылішчах, тэхнікумах ды ўніверсітатах.

А. Радзькоў

Нагадаем, што летасць міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь А. Радзькоў разаслаў начальнікам упраўленняў адукацыі аблвыканкамамі, кіраўнікам устаноў, якія забяспечваюць атрыманне сярэдняй і вишэйшай адукацыі, а таксама старшыні камітэта па адукацыі Мінскага гарвыканкама адмысловасцю распараджэнне.

Ім «даручалася» «принять меры по недопущэнню проведенія в учреждэннях образования мероприятий по лініі общественного объединения «Союз белорусских пісателей», а «в целях пропаганды художественной литературы, организации эффективной работы по идеологическому и духовно-нравственному воспитанию участия и студенческой молодежи»

тым распараджэннем міністра даручалася «обеспечыць проведение творческих встреч с писателями... только по согласованию с общественным объединением «Союз пісателей Беларусь».

Атрымлівалася ненормальна: амаль 600 беларускіх пісьменнікаў сталі падзабаронімі і не мелі права пераступіць парог школы ці ўніверсітата, нават тыя, чые творы школьнікамі і студэнтамі вывучалі праграмна (народныя Іван Навуменка, Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін). Усе яны — некалі члены адзінага Саюза пісьменнікаў Беларусі, які пасля змены ў заканадаўстве быў вымушаны пераназвацца ў Саюз беларускіх пісьменнікаў (СБП). Гэтаму Саюзу — 74 гады, ён — старэйшая творчая арганізацыя Беларусі. І вось калі ў 2006 годзе па зыску Міністэрства юстыцыі яго не змаглі ліквідаваць (на лаве «падсудных» сядзелаўся Рада СБП), яго «падмінілі» новастворанай арганізацыяй пад ачолам Мікалаем Чаргінцам. І адразу ж «па-барску» вылучылі на ейную дзейнасць дзяржаўную

датацыю (якую ў СБП адабралі ў 2001 годзе). А цяпер, паводле міністэрскага распараджэння, каб пагаварыць са школьнікамі ці студэнтамі народны пашт Бараадулін ці яшчэ на той час жывы народны пісьменнік, акадэмік Навуменка мусіў прасіць дозволу («согласаваць») ў згаданага Чаргінца ці ягонага намесніка Анатоля Аўрудзіна. Постаці — суўмерныя!

Дачуўшыся аб міністравым распараджэнні, кіраўніцтва СБП пасправавала спакойна вырашыць праблему: старшыня Саюза Але́с Пашкевіч 20 снежня 2006 г. звярнуўся да міністра з афіцыйным лістом, у якім, між іншым, адзначыў: «Па даручэнні Рады ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» ласкава прашу Вас неадкладна даць тлумачэнні наконт Вашага Распараджэння (копію з Вашым подпісам прыкладаем). Мушу на-гадаць, што ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў», які раней меў назуваў Саюз пісьменнікаў Беларусі <...> — сузаснавальнік Міжнароднай супольнасці пісьменніцкіх саюзаў <...>, дзеяйнічае ў дзейнічнай і з'яўляецца ажыццяўленне літаратурна-прапагандысцкай і культурна-асветніцкай дзейнасці. Згаданым распараджэннем міністра адукацыі ўводзяцца не прадугледжаныя дзеяйнічнай і з'яўляюцца ажыццяўленні статутных мэтаў і задач нашага аб'яднання <...>».

Мы лічым, што вышэй адзначанае распараджэнне міністра адукацыі супярэчыць Закону Рэспублікі Беларусь «Аб грамадскіх аб'яднаннях», іншым актамі Заканадаўства і мае статус рэспубліканскага грамадскага аб'яднання, якое дзеяйнічае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Паводле п. 2.4. Статута ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» адным з метадаў дзеяйнисці аб'яднання з'яўляецца ажыццяўленне літаратурна-прапагандысцкай і культурна-асветніцкай дзейнасці. Згаданым распараджэннем міністра адукацыі ўводзяцца не прадугледжаныя дзеяйнічнай і з'яўляюцца ажыццяўленні статутных мэтаў і задач нашага аб'яднання <...>».

На афіцыйна зарэгістраваны ліст адказу не прыйшло. Не змагло кіраўніцтва СБП датэлена-фанавацца да міністра нават па «вяртушы»: у чыноўніка то нарада, то камандзіроўка (тым не менш, як сведчылі знаёмыя супрацоўнікі міністэрства, у тыя дні сп. Радзькоў быў у сваім службовы кабінцы).

Калі пісьменніцкое цярпенне было растрачана, кіраўніцтва СБП 23 сакавіка 2007 г. падала скаргу ў Прокуратуру Рэспублікі Беларусь і Савет міністраў. «Як нам стала вядома, — гаварылася ў ёй, — у 2006 г. міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь А.М.Радзькоў выдаў распараджэнне <...>, паводле якога ў сувязі са стварэннем грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі» (старшыня М.І.Чаргінец) міністр даручыў выдаў распараджэнне <...>, паводле якога ў сувязі са стварэннем грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі» (старшыня М.І.Чаргінец) міністр даручыў прынесьць меры па недапушчэнні правядзення творческих встреч с писателями <...> только по согласованию с общественным объединением «Союз пісателей Беларусь».

Лічым, што дадзене распараджэнне міністра адукацыі А.М.Радзькоў з'яўляецца незаконным, абмажкоўвае і парушае законныя права як члену нашага грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў», так і ўсяго аб'яднання ў целым.

ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» зарэгістраванае Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь 28 кастрычніка 1991 г. (прайшло дзяржаўную перарэгістрацыю 15 снежня 2006 г.) і аўядноўвае больш паўтысячы пісьменнікаў Беларусі. Згодна са Статутам Саюз беларускіх пісьменнікаў з'яўляецца творчай,

прафесійнай, добраахвотнай грамадской арганізацыяй беларускіх літаратараў і дзеяйнічае ў адпаведнасці з дзяячай Канстытуцый Рэспублікі Беларусь, Законам Рэспублікі Беларусь «Аб грамадскіх аб'яднаннях», іншымі актамі Заканадаўства і мае статус рэспубліканскага грамадскага аб'яднання, якое дзеяйнічае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Паводле п. 2.4. Статута ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» адным з метадаў дзеяйнисці аб'яднання з'яўляецца ажыццяўленне літаратурна-прапагандысцкай і культурна-асветніцкай дзейнасці. Згаданым распараджэннем міністра адукацыі ўводзяцца не прадугледжаныя дзеяйнічнай і з'яўляюцца ажыццяўленні статутных мэтаў і задач нашага аб'яднання <...>».

Мы лічым, што вышэй адзначанае распараджэнне міністра адукацыі супярэчыць Закону Рэспублікі Беларусь «Аб творчых саюзах і творчых работніках» дзяржаўныя органы з'яўляюцца ажыццяўленне міністэрства адукацыі па прыкметы манапалізму ў культуры, паколькі яно накіравана на недапушчэнне, абмежаванне і ліквідаванне канкурэнты па прыкмете прыналежнасці да той ці іншай грамадской арганізацыі пісьменнікаў. Гэта супярэчыць арт. 5 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь».

Акрамя таго, паводле Статута ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» з'яўляецца творчым, прафесійным аб'яднаннем. Паводле арт. 6 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб творчых с

▶ СУСТРЭЧЫ

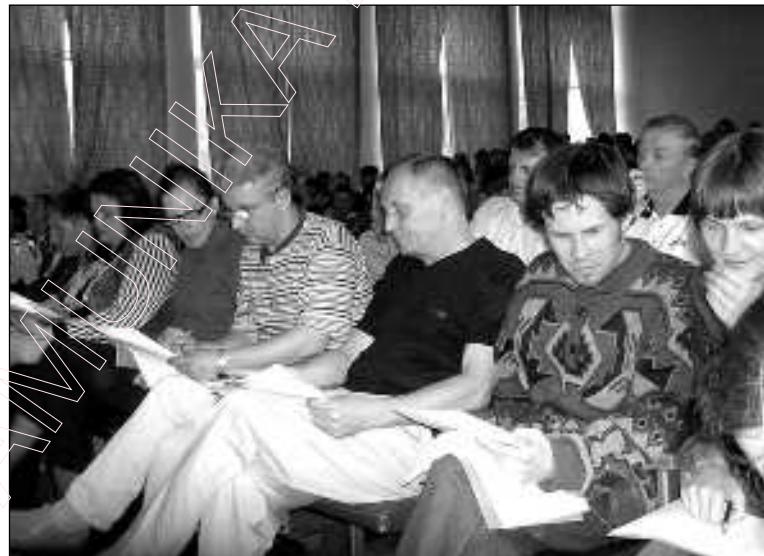
ШВЕЦЫЯ І БЕЛАРУСЬ СТАЛІ ЯШЧЭ БЛІЖЭЙ

У шосты раз на Беларусі, у межах Дзён культуры Швецыі, з 30 траўня па 2 чэрвень адбыліся Літаратурна-музычныя дні. Гэтым разам у гості да беларускіх творцаў і чытачоў прыехалі паэт Эрык Берквіст і празаік Астырд Тротцыг і Клаудзія Маркс. Іх суправаджалі выдаўцы Нільс Хокансан, Пер Бергстром, міжнародны сакратар Саюза пісьменнікаў Швецыі Хенрык С. Енбум, а таксама перакладчык, паэт і драматург Дзьмітрый Плакса, наш зямляк, які ўжо дзесяць гадоў жыве ў Швецыі. Арганізатарамі мерапрыемстваў сталі Шведскі Інстытут, дыпламатычнае прадстаўніцтва Каралеўства Швецыі ў Рэспубліцы Беларусь на чале са Стэфанам Эрыксанам і вядомы ў нашай краіне перакладчык і фотограф Марыя Сёдэрберг.

Дні літаратуры Швецыі пачаліся 30 траўня вялікай вечарынай у Менску, на якой прагучалі вершы і проза Эрыка Берквіста, Астырд Тротцыг і Клаудзія Маркс у перакладах Дзьмітрыя Плакса, а таксама маладых беларускіх перакладчыкаў Вольгі Рызмакавай, Алеся Лукавенка, Насты Лабады, Вольгі Якаўчэнкі. Зыміцер Вайцюшкевіч выканаў песні на

словы шведскіх паэтаў, напісаныя адмыслова да гэтай вечарыны. З беларускага боку свае вершы прачыталі Уладзімір Някляеў, Леанід Дранько-Майсюк, Віктар Жыбуль і Вера Бурлак (Джэці). А ранкам 1 чэрвеня пачалося незвычайнай падарожжа шведаў па Беларусі, уздел на якім узялі і беларускія літаратары. Між іншым, шведская прысутніцтва гісторыі Беларусі адчуваеца і па сёння. І не толькі ў Гародні альбо Пінску, але і Міры, Ружанах, дзе пабывала дэлегацыя, і асабліва ў Ваўкавыску, дзе і цяпер адна з горак, на якой стаіць горад, называеца Шведскай. Аказваеца, тут на пачатку васеннацтага стагоддзя быў са сваім войскам знакаміты шведскі кароль Карл XII...

У Пінску ідзе конкурс маладых паэтаў, журы ўважліва слухае...

У Гародні дэлегацыю сустракалі хлебам-соллю і народнымі песнямі ў мясцовым універсітэце. Тут апроч літаратурна-музычнай вечарыны адбылася і дыскусія па проблемах існавання літаратуры ў сучасным свеце. Але галоўныя падзеі традыцыйна прыйшлі ў Пінску. У межах Дзён Швецыі тут адбыўся конкурс маладых паэтаў, галоўным прызам для пераможцаў у якім стала тыднёвая паездка ў Швецыю па запрашенні Шведскага Інстытута. Журы конкурсу, а ў яго ўваішлі ўжо названыя У. Някляеў, Л. Дранько-Майсюк, В. Жыбуль, В. Бурлак, мясцовыя паэты і прадстаўнікі гарвыканкама, давялося ў першы дзень выбіраць дзесяць лепшых з больш чым трыццаці паэтаў. У другім туры пераможцаў аказалася двое... Яны і паедуць у Швецыю. Адметна, што ў другі дзень большасць вершаў з вуснаў канкурсантаў гучала па-беларуску, некаторыя нават адмыслова напісалі іх за ночь перед наступным турам. Ці не найштодойным прыкладам для ўсіх стаў выступ консула Швецыі ў Беларусі Стэфана Эрыксана на прыгожай нашай мове... І вядома ж, і ў Пінску кожны вечар таксама заканчваўся літаратурнай часткай з чытаннем вершаў і прозы па-шведску і па-беларуску...

З творамі шведскіх пісьменнікаў можна (упершыню!) пазнаёміцца на старонках часопіса «Дзеяслоў». У № 2 за гэты год надрукаваныя трэй п'есы, сярод якіх і твор сёлетнія гості Астырд Тротцыг. У № 3 друкуецца нізка перакладаў з сучаснай паэзіі, а наступны, чацвёрты, нумар будзе прысвечаны шведской прозе.

Н. К.

▶ ДАТЫ

«БЕЛАВЕЖЫ» – 50

У скрыпторыі Пана Бога пад назвой «Белавежа» захоўваецца адзін рукапіс памерам у сотні кіламетраў. На прыгожым раздоллі там хапае месца ўсіму: і пракаветнай дуброве, і жывільнym рэкам, і «чырвонакінжым» раслінам, і зубрам, і людзям. Апошні ўскормленыя сучы на базе «беларусамі».

За апошнія стагоддзе той скрыпт «Белавежа» некалькі разоў перакладвалі-зіналі, і цяпер па берасцейскім Мухаўцу на месцы згібу — мяжа. Мяжа па ўсёй гісторыі беларушчыны і яе будучыні.

У культуры ж памежных ліній не бывае. Яна «сшывае» межы. Беларуская ідэя і нацыянальная літаратура — той «карэнчык-пераплёт» разарванага белавежскага скрыпту. Па адзін бок — на большай усходній старонцы — сто гадоў (пачынаючы ад братоў Луцкевічаў, А. Уласава, В. Ластоўскага, Я. Купалы і інш.) уласбляеца праект пад назвой «Наша ніва»; па другі, заходні, пяцьдзесят гадоў споўнілася праекту «Ніва». І вось «поўні веку» дасягнула і Беларуское літаратурнае згуртаванне «БЕЛАВЕЖА».

...Тры гады «савецкі блок» жыў без Сталіна. У Польшчы ствараеца беларускае грамадска-культурнае таварыства (пярэдадзены «БЕЛАВЕЖЫ») і беларускамоўны друкаваны орган — «Ніва». Ствараеца пад заклікі, якіх не чуваць было ў тагачаснай менскай метраполіі: «Да сэрца беларуса», «Слова да беларускай інтэлігенцыі»... Гэта назывы артыкулаў Веры Леўчук. Зразумела, не ўсё па-людску было і ў савецкай Польшчы. Аднак...

Аднак у «беларускай» Польшчы існуе і падтрымліваеца дзяржавай фінансава адна з найстарэйшых беларускіх літаратурных суполак. Пяцідзесяцігадовая дзеянісць «БЕЛАВЕЖЫ», яку сёння ачольвае пісьменнік і прафесар Ян Чыкін, — узор

адданасці роднаму слову і духу. Супольнаму літаратурнаму набытку «белавежцаў» — самадастковаму, аўтамонаму, хоць кроўна павязаному з агульнанаціянальнай літаратурай, — можа пазайдзросіць любая славянская культура. «БЕЛАВЕЖА» выдала больш пяцідзесяці арыгінальных літаратурных кніг, выдае штогадовы часопіс «Тэрмапілы». Вось вянок з імёнаў толькі асноўных творцаў «белавежскага» руху: Георгій Валкавыцкі, Міхась Андрасюк, Надзея Артымовіч, Юрый Баена, Алеся Барскі, Яша Бурш, Мікола і Уладзімір Гайдукі, Янка Жамойцін, Янка Целушэцкі, Міраслава Лукша, Васіль Петрушук, Зоя Сачко, Дзмітры Шатыловіч, Міхась Шаховіч, Віктар Швед, Ян Чыкін, Сакрат Яновіч, дзесятак маладзеўшых.

І ўсе яны жылі, жывуць і будуць жыць, каб у скрыпторыі Пана Бога пад назвой «Белавежа» захоўваўся адзін беларускі рукапіс.

Шчаслівага юбілею — і новых твораў!

ГАЛІНЕ ВОЙЦІК – 80

1 ліпеня спаўніеца 80 гадоў з дня народзінаў віленскай пісьменніцы Галіны Войцік. Многія ведаюць яе як дачку легендарнай Зоскі Верас і жонку Лявона Луцкевіча. Яна — выхаванка Віленскай Беларускай Гімназіі, у 1950 г. закончыла Віленскі ўніверсітэт, абараніла кандыдатскую дысертацию ў галіне германістыкі. Працавала ў Гарадзенскім і Віленскім ўніверсітэтатах. Вядомая перакладамі з літоўскай і іншых моў. Галіна Войцік — аўтарка 12 кніг серыі «Партрэты віленчукоў», а таксама выдання «Там, дзе мяне німа» і «Успамінаў».

Нядына спадарыня Войцік падала заяву на ўступленне ў Саюз беларускіх пісьменнікаў. «Каб уяўіць сабе, што такое повязь часоў, варта хоць аднойнай паразаўляць з Галінай Антонанай, — адзначае ў рэкамендациі Алег Аблажай. — Яна дзялілася і дзеліцца сваім досведам і ўспамінамі ў шматлікіх газетных артыкулах, літаратурных партрэтах славутых сучаснікаў». Пісьменніцу да ўступлення ў СБР рэкамендавала і Віленскіе аддзяленне пісьменніцкай арганізацыі.

«ШАЎЧЭНКАЎСКАЕ СВЯТА»

У Кіеве і на Тэрнопальшчыне прайшло штогадовае Шаўчэнкаўскай свята, прымеркаванае да дня народзінаў украінскага Кабзара. Як і ў мінулыя гады, яно стала ўзорам шчырай павагі да свайго творцы і дзяржавных чыноўнікаў, і звычайных чытачоў. Адбыліся дзесяткі выступленняў літаратараў і навукоўцаў, некалькі ўрачыстых паседжанняў і канцэртаў. Гасцей віталі вышыншыя дзяржавныя чыноўнікі, і павідома — у афіцыйных прамовах і за столом — гучала украінская мова. І — беларуская. Сёлета (як і раней) у Шаўчэнкаўскіх мерапрыемствах прыняла ўдзел дэлегацыя літаратараў Беларусі, членай Саюза беларускіх пісьменнікаў. Эдуард Акулін, Анатоль Вярцінскі, Уладзімір Някляеў, Валерый Стралко і Васіль Якавенка.

ЮБІЛЕЙ ДОҮНАР-ЗАПОЛЬСКАГА

14 чэрвеня споўнілася 140 гадоў з дня народзінаў заснавальніка беларускай нацыянальнай гісторыографіі, фалькларысту, этнографу і літаратуразнаўцу Мітрафану Доўнару-Запольскаму. Ён нарадзіўся ў Речыцы, скончыў Мазырскую прагімназію, Кіеўскі ўніверсітэт. Папяціца забараніла яму педагогічную дзеянісць на Кіеўшчыне, і Доўнар-Запольскі пераехаў у Москву. Затым вярнуўся ў Кіеў, стварыў Камерцыйны інстытут. Пасля Каstryчніцкага перавароту працаваў у Харкаве, з 1922 г. — у Азербайджане. У 1925-м ён пераїзджае ў Менск, працуе ў БДУ і Інбелкульце.

М. Доўнар-Запольскі ўвайшоў у гісторыю Беларусі як аўтар шматлікіх кніг, сярод іх — «Асновы Дзяржавынасці Беларусі», у якой упершынай пададзены прафесійная распрацоўка і аргументаванне права і неабходнасці дзяржавынасці нашай краіны. Кніга выйшла ў 1919 г. на многіх мовах свету (беларускамоўнае выданне з'явілася ў Гародні).

ЛІТКАКТЭЙЛЬ

16 (8)

АДКАЗ

У гэтай рубрыцы будуць падавацца адказы на найбольш частыя чытацкія пытанні, якія чытацца літаратурна-грамадскага жыцця. Сёння яго задаў Міхась Шуцько з Менску: «Што гэта за Саюз беларускіх пісьменнікаў у Літве?».

Пасля спробаў Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь праз суд ліквідаваць самую старэйшую творчую арганізацыю Беларусі — Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў» (СБП), пасля працэсаў у Гаспадарчым судзе і высялення СБП з свайго колішняша будынку — Дома літаратара на вул. Фрунзе, 5 і пасля цяжкасці з пошукам новага юрыдычнага адреса (у Мінску — не знайшоўся), СБП без перашкодаў быў зарэгістраваны ў старадаўнія Вільні. Пры гэтым арганізацыю падтрымаў урад Літоўскай Рэспублікі і Міністэрства замежных спраў. Гэта паказальны і сімвалічны акт. Беларуская літаратура, якая «вышла з вулак» Вільні на пачатку ХХ стагоддзя, на пачатку стагоддзя ХХІ арганізацыяна замацавалася там жа. У Вільні дзейнічае і асобная філія СБП, у якую ўваходзіць больш дзесятка беларускіх літаратараў. «Саюзам беларускіх пісьменнікаў у Літве» — як і ў Беларусі — кіруе абранная летасць на агульным з'ездзе Рада на чале са старшынёй Алемесем Пашкевічам. Ягоным дырэктарам-прэзідэнтам стаў «віленчук» Сяргей Дубавец.

Прэссслужба ГА «СБП»

КНІЖНІЦА

Прапануем анонсы новых мастацкіх выданняў, якія прыйшли экспертызу рэдакцыі незалежнага літаратурнага часопіса «Дзеяслой». Новы час — час чытання!

Алесь Адамовіч. ...Имя сей звезде Чернобыль / Укл. Н. А. Адамовіч. — Менск: «Ковчег», 2006. — 544 с.: з іл. Наклад 1000 ас.

Чытачу Аламовічаву кнігу, разумееш, што яздерная вайна была, ёсць і працягваецца. Пра тое распавядаюць дзённікі пісьменніка і грамадскага дзеяча, ягоныя артыкулы, лісты да Міхаила Гарбачова, Яфрэма Сакалава, Андрэя Сахарава, Васіля Быкава, інтэрв'ю, кінасценарый, а таксама аповесць «Апошняя пастараль», — усё, што дбайна ўключана ў аўтэнтычны том памяці і смутку. Уражаваюць найперш працоўкасць Аламовіча (у запісах пачатку 80-х — яскравае прадчуванне Чарнобыльскай катастрофы) ды задокументаваная рабская бязлівасць тагачаснага беларускага кіраўніцтва. А шырэй — актуальнасць кнігі. Ад самага яе пачатку: «Разам з бюракратамі казённы аптыміст — галоўны наш магільшчык. Дзякуючы «патрыятычнаму аптымізму» мы вайну сустрэлі ў падштаніках. А цяпер вось — Чарнобыль. Цікава, ці будзем дабудоўваць свой — за 30 км ад Менску?»

Лявон Валасюк. Познія сны. — Брэст: Академія, 2006. — 100 с. Наклад 304 ас.

Чарговы нарабак берасцейскага мастака-дызайнера, паэта і — ад гэтай кнігі — празаіка. Упершыню асока Лявона Валасюка выявілася гарманічна і «трохгранна»: кніга ў аўтарскім аздабленні малюнкамі, вершамі

і празаічнымі замалёўкамі. Ар-ганічна сплютаюцца і створаныя вобразы, і паэтычныя ўспаміны, і творчыя сны, і сугуччы мовы. А да ўсяго — імкненне не толькі заўважаць хараство, але і фіксаваць яго.

Дваццаць польскіх апавяданньняў. Пер. з польскай; укладальнік Андрэй Хадановіч. — Менск: І. П. Логвінаў, 2007. — 312 с. Наклад 1000 ас.

Такіх выданняў не хапае ў сённяшній Беларусі: дужа мала ведаем мы, што адбываецца ў літаратурах нашых суседзяў. А тут — адразу дзесяць найпапулярнейшых і найсучаснейшых польскіх аўтараў і дваццаць іхніх аповедаў. На розныгуст. І пачаткоўцам, і «жывым класікам» можна прымерыць польскі «шынэлак» на сябе. Ну а аматарам суседской літаратуры — проста прыемнага чытання.

Этгар Керэт. Кіроўца аўтобуса, які хацеў стаць Богам. Пер. з мовы іўрыт П. Касцюковіча. — Мінск: выд. І. П. Логвінаў, 2007. — 200 с. Наклад 1000 ас.

Ніхто і не сумніваўся, што сучасная літаратура Ізраілю — цікавая і адметная. Але адна справа здагадваша, зусім іншай — ведаць. А такоймагчымасці да нядаўнага часу ў нас не было. А вось першы пераклад з іўрыту на беларускую мову. Аўтар — амаль

наш зямляк (бацька з Баранавіч), перакладчык — нарадзіўся і жыў на Беларусі. Сітуацыі ў аповедах — агульначалавечыя і... тыпова беларускія. Дзякуючы за прыемнае знаёмства амбасадзе Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь. І, мяркуем, нас ёсць яшчэ чым парадаваць. І здзвівіць.

Наста Кудасава. Лісьце маіх рук: паэзія. — Мн.: Логвінаў, 2006. — 76 с. Наклад 300 ас.

Паэзія Н. Кудасавай лаканічна-пафасная. Настоеная передусім на рускай (Цвятаева, Башлачоў) і французскай (Верлен), яна захоўвае нацыянальную адметнасць (найперш праз гукупісі).

*Тве вочы, як неба, сінія —
На зямлі мой прытулак адзіні.
Тве вочы — і скон, і скінія —
І пагібел мая, і святыня.*

Паэтика, насуперак павальнай для маладой паэзіі кічава-блізнерскай тэндэнцыі, не бацца раскрывацца, распрацоўваючы «жаноцкія» тэммы.

Валерый Кустава. Тамсама: вершы. — Мн.: Мастацкая літаратура, 2006. — 152 с. Наклад 1500 ас.

Паэтычная творчасць В. Куставай надзвычай шматпланавая і плённая. Адрозні ад Н. Кудасавай, яе стыль вызначаецца манументальнасцю і сінкротызмам, дзе класічныя памеры і тематыка спалучаюцца з няўрміслівым пошукам (у сугуччах, бясконцым вынаходжанні аказіянальных формаў). Гэта жа і настраёвасць кнігі моцна вагаецца. Часам паэтика злоўжывае гукупісам і гуляннем са словамі на школу сэнсу. Тады перагрувашчанасць тэмамі і пачуццямі ўжо не здзіўляе, а стамляе.

*Ува мне твая кроў, Максім,
ува мне твая кроў, Янка.
І кожнаму з вас я — сын.
Я вашым сынам калыханка.*

Алесь Разанаў. Дождж: возера ў акупунктуре: пункціры. — Мн.: І. П. Логвінаў, 2007. — 162 с. Наклад 500 ас.

У назве кнігі — цэлы твор. Ці было шчэ такое ў нашай літаратуре?

Пунціры — паэтычная форма Разанава (ствараеца ўжо болей сарака гадоў) пераўзыўшла свой час. У часы шматлоўнай з'яўлененія пунціраў было прадвесцем

новай эры ў паэзіі. Сёння яны добра ўкладаюцца ў sms-паведамленне.

Алесь Рыбак. Галаброды: раман, аповесць, апавяданні. — Мінск: Кнігазбор, 2006. — 306 с. Наклад 500 ас.

Заходнебеларуская вёска, часы калектывізацыі, прымусу, выгнання, сталення, кахрання, дзяржаўных савецка-польскіх перападзелаў... У эпіцэнтры ўсяго — постасць старшакласніка Вадзіма. А над тым — балочы аўтарскі раздум пра лёс блізкіх яму людзей. Найперш уражавае раманы «вір народнага жыцця», а таксама вобраз «хлапца», які «ўсё прапускае праз сваё сэрца і нервы».

У кнігу ўвайшла таксама вядомая па газетнай публікацыі аповесць пра неантымістычную вясковую сучаснасць «Маша і Машка», а таксама блізкія па настроях і стылістыцы апавяданні.

Юры Туранак. Людзі СБМ. — Вільня: «Gudas», 2007. — 224 с. Наклад 1000 ас.

Новая праца даследчыка беларускасці, якая апісвае працэдуру стварэння нацыяналістычнай арганізацыі Саюз беларускай моладзі і яе ролю ў патрыятычным выхаванні і... вярбоўцы моладзі на працу ў ваенна-дапаможную службу ў Нямеччыне. Гэта дакументальная сага пра антыпод піянерскі-камсамолі, у шыхтах якога было каля 9 тысяч яунакоў і дзяячут. Пасля прачытання высвячваецца страшная блізкасць «вялікіх» Сталіна і Гітлера ды іхніх беларускіх ідэолагаў. З адной відавочнай розніцай: СБМаўцы за тое адседзелі доўгія тэрміны ў сібірскіх лагерах, а колішнія камсамольцы ў Беларусі і цяпер імкніцца «кіраваць парадам».

Макс Шчур. Ранні збор. (1991–2006). — Стокгольм: выд. фірма Аркона, 2006. — 300 стар.

Сам аўтар называе сябе «даволі невядомым у Беларусі пастэм». Цяжка з гэтым не пагадзіцца, а прачытаўшы кнігу не пашкадаваць, што гэта так. Выбранае за пятнаццаць гадоў дазваляе пра жыццё гэты час разам з аўтарам і побач з ім. Што б там ні казалі пра «лірычнага героя», але ад сябе не скаваешся. Кніга жывая, кніга дыхае, кніга трывіць і пакутуе...

АКЦЫЯ

«БУДЗЬМА РАЗАМ!»

Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў» распачынае акцыю «Будзьма разам!» і запрашае да супрацы ўсе зацікаўленыя культурніцкія арганізацыі, аб'яднанні, установы, гурткі. Мэта акцыі — выяўленне ў рэгіёнах краіны маладых талентаў, творчая, інтэлектуальная, маральна ды арганізацыйная дапамога ім.

Мы заклікаем адгукніцца кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў універсітэтаў, гімназій і школ усіх рэгіёнаў Беларусі, а таксама маладых пачаткоўцаў. Дасылайце свае каардынаты, творы, прапановы, пытанні і просьбы на адрас: 220012, Мінск, завулак Інструментальны, д.6, пак. 214.

Пасля агульнарэспубліканскага маніторынгу вас чакаюць майстэркласы вядомых беларускіх пісьменнікаў, прафесійныя дыспуты, падтрымка, сіброўскія экспкурсіі і вандроўкі, публікацыі ў друку.

Будзьма разам!

Сакратарыят Саюза беларускіх пісьменнікаў

«Літаратурная Беларусь» — гэта супольны праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў», гэта альтэрнатыва адбранаму ў яго і цяпер падкантрольнаму штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва».

Гэта фармаванне незалежнай творчай думкі нацыянальнай эліты. Гэта імкненне супрацьстаяць татальному замоўчванню вольнага мастацкага слова ў дзяржаўных СМИ.

Гэта свободная трывона паэтаў, празаікаў, драматургаў, крытыкаў і чытачоў Беларусі.

Гэта напамін аб тым, што Беларусь — і дзяржаўная, і літаратурная — створана пісьменнікамі, і яна патрабуе іхніх працы і апантанасці.

«Літаратурная Беларусь» — новы час чытання.

Кіраўнік праекта «ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ» Алесь ПАШКЕВІЧ
Рэдактар Барыс САЧАНКА